

BRIEFINGNOTE

Europas kvalifikationsudfordring

Træg kvalifikationsefterspørgsel øger risikoen for et misforhold mellem udbudte og efterspurgte kvalifikationer

De vigtigste konklusioner i Cedefops seneste prognose over efterspørgslen efter og udbuddet af kvalifikationer i Den Europæiske Union ⁽¹⁾ (EU) for 2010-2020 (boks 1) viser, at selv om yderligere økonomiske problemer vil påvirke det forventede antal jobmuligheder, vil hovedtendenserne fortsætte, herunder et skifte til mere kvalifikationskrævende jobs og flere job i servicesektoren.

Boks 1: Prognose over udbuddet af og efterspørgslen efter kvalifikationer for 2020: vigtigste konklusioner

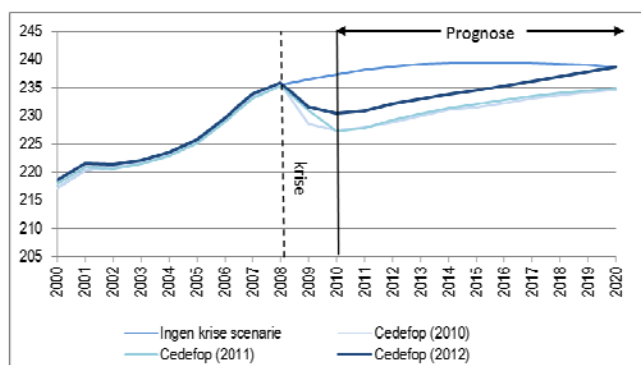
I perioden frem til 2020 viser prognosen:

- ca. 83 mio. jobmuligheder som følge af en beskeden nettostigning i beskæftigelsen på ca. otte mio. nye job (efterspørgsel som følge af jobudvidelse) og ca. 75 mio. job, der vil skulle besættes, efterhånden som folk går på pension eller forlader arbejdsstyrken (efterspørgsel som følge af genbesættelse)
- jobmuligheder inden for alle typer erhverv, men de fleste nye job vil være på det højere og lavere niveau af jobspektret med risiko for en jobpolarisering
- de fleste jobmuligheder vil være i servicesektoren
- tendensen mod mere kvalifikationskrævende job på alle niveauer vil fortsætte, og mange traditionelle manuelle job eller rutinejob vil opleve fald
- en mere højt kvalificeret arbejdsstyrke, hvor mere end 80 % har kvalifikationer på mindst mellemniveau
- efterspørgslen efter kvalifikationer vil sakke agterud i forhold til udbuddet af kvalifikationer og kan føre til overkvalificering på kort sigt.

Prognosen tager hensyn til den globale økonomiske udvikling frem til oktober 2011 og Eurostats seneste befolkningsfremskrivninger. Et beskeden økonomisk opsving forventes frem til 2020 på grundlag af Europa-Kommissionens kortsigtede makroøkonomiske fremskrivninger samt en fortsat finanspolitisk konsolidering i medlemsstaterne, genskabt tillid til banksektoren, større forbrugertillid og økonomisk vækst uden for EU. Prognosemodellen er blevet ajourført siden 2010 med nye data og er blevet valideret af nationale eksperter

Mellem 2008 og 2010 mistede Europa omkring 5,5 mio. arbejdspladser som følge af den økonomiske afmatning (figur 1).

Figur 1: Tidligere og fremtidige beskæftigelsesudsigter (EU-27+)

Selv om der er tale om et betydeligt tab, er det mindre end frygtet, da EU-medlemsstaterne og arbejdsmarkedsparterne indførte politiske foranstaltninger (herunder støtte til ordninger for nedsat arbejdstid) for at undgå tab af arbejdspladser. Ifølge Cedefops seneste prognose for 2010-2020 vil problemerne i eurozonen ikke medføre en ny krise, og et beskeden opsving vil i forskellig grad skabe jobvækst i alle medlemsstater. Ifølge prognosen vil der være omkring otte mio. nyoprettede job, men næsten 10 gange flere jobmuligheder, dvs. omkring 75 mio., som følge af behovet for at besætte de ledige stillinger, efterhånden som folk forlader arbejdsstyrken.

Projektet vedrørende prognosen over efterspørgslen efter og udbuddet af kvalifikationer er støttet økonomisk af Progress (fællesskabsprogram for beskæftigelse og social solidaritet (2007-2013), forvaltet af Europa-Kommissionens Generaldirektorat for Beskæftigelse, Sociale Anliggender, Arbejdsmarkedsforhold og Inklusion

Prognosen udarbejdes hvert andet år og bliver et væsentligt element i den kommende EU-oversigt over kvalifikationer

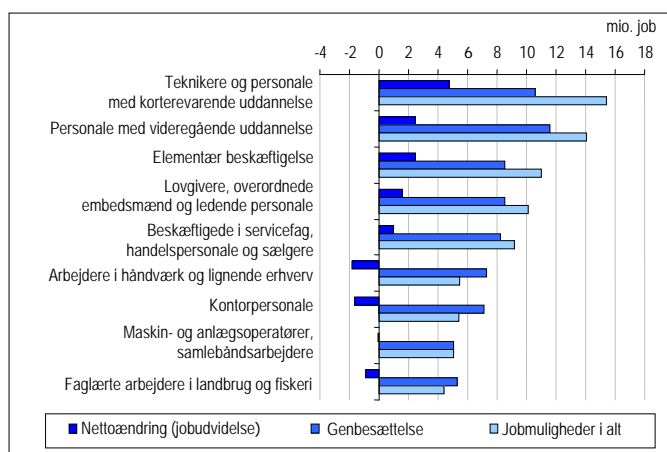
For at få adgang til prognosen over kvalifikationer se venligst www.cedefop.europa.eu

⁽¹⁾ Prognosen omfatter de 27 EU-medlemsstater plus Norge og Schweiz. I figurene omtales disse lande som EU-27+.

Efterspørgslen efter kvalifikationer: erhverv og sektorer

Der vil være jobmuligheder inden for alle erhverv (figur 2), men fordelingen vil være skæv. Tallene viser en vis jobpolarisering, hvor jobmulighederne er koncentreret inden for job, der kræver kvalifikationer på højere og lavere niveau, med en lavere vækst inden for beskæftigelse på mellemniveau. Men de fleste jobmuligheder vil stadig være inden for job, der kræver mellemkvalifikationer (herunder mange erhvervs-kvalifikationer), som fortsat vil beskæftige omkring halvdelen af Europas arbejdsstyrke.

Figur 2: Samlede jobmuligheder (EU-27+)

Tabel 1 viser de fem erhvervsgrupper, hvor efterspørgslen vil være størst i perioden frem til 2020. Disse grupper tegner sig for omkring 90 % af de nye job, der forventes at blive skabt, og omkring 40 % af de samlede jobmuligheder.

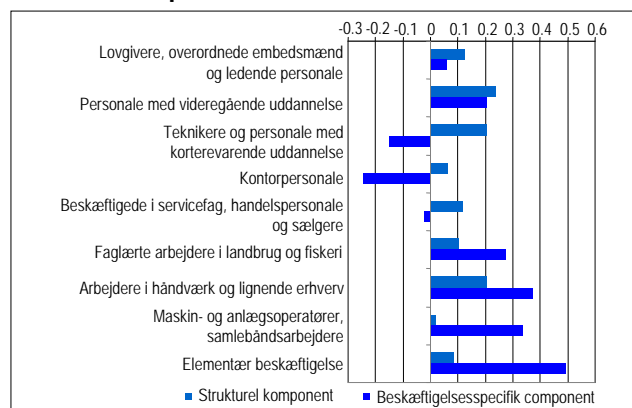
Tabel 1: De fem erhverv, hvor efterspørgslen vil være størst frem til 2020 (mio.)

Erhverv	Efterspørgsel - jobvidelse	Efterspørgsel - genbesættelse	Samlede jobmuligheder
Andet personale med korterevarende uddannelse	2,9	5,8	8,7
Elementær beskæftigelse i salgs- og servicesektoren	1,0	6,2	7,2
Personale inden for personservice- og beskyttelses-sektoren	0,5	5,6	6,1
Andet personale med videregående uddannelse	2,0	4,0	6,0
Ledende personale i erhvervslivet	1,0	4,1	5,1
I alt	7,4	25,7	33,1

Med hensyn til alle kvalifikationsniveauer vil de efterspurte job være karakteriseret ved ikke-rutineopgaver, som ikke let kan erstattes gennem teknologiske eller organisatoriske ændringer. Der er ingen direkte forbindelse mellem kvalifikationsniveau og rutinearbejde. Lavt kvalificeret samlebåndsarbejde i fremstillingsindustrien kan være rutine, men det samme gælder for meget faglært arbejde, herunder job inden for håndværk og kontorarbejde. Nogle former for elementær beskæftigelse, f.eks. inden for personlig pleje, er præget af ikke-rutineopgaver og forholdsvis upåvirket af teknologiske eller organisatoriske ændringer.

Om job er rutinejob, afhænger af deres beskæftigelses-specifikke og strukturspecifikke komponenter. Job, der kræver kvalifikationer på mellemniveau og lavere niveau, har en større jobspecifik komponent, som hovedsageligt er de opgaver i et job, der kan ændres gennem teknologiske, organisatoriske eller endog lovgivningsmæssige forandringer. Figur 3 viser hver komponents relative bidrag til beskæftigelsesvæksten. Dette indebærer en omlægning af erhvervsrettede uddannelsesforløb på gymnasialt og postgymnasialt niveau til erhverv med en høj jobspecifik komponent.

Figur 3: Beskæftigelsesvækst frem til 2020: Strukturelle og beskæftigelses-specifikke komponenter

De tendenser, der er kortlagt i forbindelse med den kvantitative prognose, støttes af en kvalitativ analyse, som adskiller strukturelle og konjunkturbetingede økonomiske tendenser. Tabel 2 viser de sektorer, der ventes at vokse stærkest eller at falde i årene frem til 2020. De sektorer, hvor der forventes en udvidelse uanset de økonomiske vækstrater og efterspørgselsniveauet, figurerer i øverste halvdel af højre kolonne. Sektorerne i venstre kolonne er mere følsomme over for konjunktursvingningerne og eksterne faktorer, såsom politiske foranstaltninger (f.eks. miljølovgivning) eller udefrakommende chok (f.eks. en kraftig stigning i oliepriserne). En stor del af detailsektoren udgøres af supermarkeder og detailforretninger med stabile aktiviteter, mens der er ringe sandsynlighed for at vende det langsigtede fald på landbrugsområdet. En høj vækst i bilindustrien er betinget af, at der igen opnås en holdbar økonomisk vækst. Tabet af job i fremstillingssektoren vil blive betydeligt mindre.

De strukturelle ændringer ventes at blive langsommere end i det seneste årti, men omfanget heraf og efterspørgslen efter kvalifikationer i tilknytning hertil varierer både mellem og internt i medlemsstaterne. Produktionen er fortsat med at flytte sig mod øst, således at fremstillingsindustrien er blevet koncentreret i de central- og østeuropæiske medlemsstater. Den økonomiske genopretning i nogle nyere medlemsstater støttes af en specialisering inden for produktions- og montageaktiviteter, som er resulteret i en forholdsvis stor koncentration af mellemkvalificerede job. Forholdsvis høje kvalifikationsniveauer, bestræbelser på at holde arbejdskraftomkostningerne nede og en bedre infrastruktur har gjort det muligt for nogle medlemsstater at forblive konkurrencedygtige inden for flere fremstillingsindustrier, og der har været færre jobtab end ventet i denne sektor som følge af udflytning fra EU. Antallet af højkvalifikationsjob er steget på tværs af medlemsstaterne. Servicesektoren, herunder turisme, sundhedspleje og it, forventes fortsat at skabe den største jobvækst, men lidt langsommere, til dels på grund af stramninger og nedskæringer af offentlige og private udgifter og investeringer.

Tabel 2: **Sektorer*: vækst og usikkerhed**

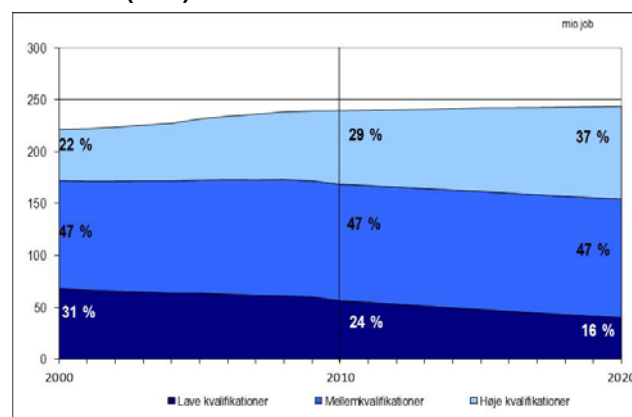
		Usikkerhed	
		Høj	Lav
Vækstrate: årene frem til 2020	Høj	<ul style="list-style-type: none"> Lægemidler Maskinindustri Motorkøretøjer Bygningsindustri Distribution Hotel- og cateringsektoren Landtransport Luftransport Forsikring Uddannelse Sundhed og socialarbejde 	<ul style="list-style-type: none"> Fremstillingssektor (ikke klassificeret andre steder) Vandforsyning Detailhandel Skibsfart Kommunikation Bank- og finanssektor Edb-service Liberale tjenesteydelser Anden forretningservice Diverse tjenesteydelser
	Lav	<ul style="list-style-type: none"> Olie og gas Fødevarer, drikkevarer og tobak Træ og papir Trykkeri- og forlagsvirksomhed Kemikalier (ikke klassificeret andre steder) Gummi og plast Ikke-metalholdig mineralisk produktion Metal Elektroindustri og instrumenter Elektricitet 	<ul style="list-style-type: none"> Landbrug, skovbrug og fiskeri Kul Anden råstofudvinding Tekstiler, beklædning og læder Fremstillet brændsel Metalvarer Elektronik Andet transportudstyr Gasforsyning Offentlig forvaltning og forsvar

* Sektorerne er ikke anført i prioriteret rækkefølge.

Tendenser med hensyn til udbud af kvalifikationer

Kvalifikationstyper og -niveauer i arbejdsstyrken er forskellige fra medlemsstat til medlemsstat, og der er kun begrænsede tegn på konvergens. Dette afspejler forskellige nationale uddannelsestraditioner og forskellig efterspørgsel efter kvalifikationer. Generelt i Europa vil antallet af personer med kvalifikationer på mellemniveau og højt niveau fortsat stige (figur 4), da unge generelt vil have højere kvalifikationer end de ældre arbejdstagere, der går på pension.

Figur 4: **Beskæftigelse efter kvalifikationer 2000-2020 (mio.)**

Andelen af personer med høje kvalifikationer vil formentlig stige til mere end en tredjedel af arbejdsstyrken. Personer med kvalifikationer på mellemniveau vil fortsat udgøre omkring halvdelen af arbejdsstyrken. En større andel af kvinder end mænd opnår kvalifikationer fra en videregående uddannelse. På fagligt plan arbejder et stigende antal kvinder inden for adskillige traditionelt mandsdominerede sektorer. Unge med få eller ingen kvalifikationer vil finde det stadig mere vanskeligt at få et godt job, og på grund af manglende jobmuligheder er nogle unge forblevet i uddannelsessystemet.

Mobiliteten inden for EU, indvandringen til EU fra tredjelands og personer, der udvander for at bosætte sig uden for EU, påvirker arbejdsstyrkens størrelse og sammensætningen af dens kvalifikationer i medlemsstaterne og har betydelige konsekvenser for efterspørgslen efter og udbuddet af kvalifikationer. Cedefops analyse viser, at der ikke er nogen væsentlig negativ effekt (eller "hjerneflugt") som følge af, at folk forlader én medlemsstat for at arbejde i en anden. De fleste europæere foretrækker imidlertid ikke at flytte for at finde et arbejde i en anden medlemsstat eller uden for EU, selv om de måske har kvalifikationerne. Data viser, at indvandring (herunder mobilitet inden for EU) ikke synes at øge ubalancen eller misforholdet mellem udbudte og efterspurgte kvalifikationer i værtslandene. Det ser ud til, at indvandring generelt bidrager til en mindre stigning i den erhvervsaktive befolknings kvalifikationsniveau.

Matching af efterspørgslen efter og udbuddet af kvalifikationer

Cedefops prognose viser, at trods den nuværende høje arbejdsløshed er der også nogle tegn på mangel på kvalificeret arbejdskraft. Manglen gør sig navnlig gældende inden for erhverv, hvor arbejdstagerne behøver meget specifikke kvalifikationer, f.eks. personale med korterevarende uddannelse i sundhedssektoren og undervisningssektoren. Men der er også tegn på mangel på arbejdskraft i salgs- og servicesektoren og inden for nogle former for manuelt arbejde.

For at få indsigt i de fremtidige kvalifikationsmæssige ubalancer udviklede Cedefop en indikator for mulige problemer med at rekruttere folk til job ved at se nærmere på sandsynligheden for, at et job besættes med en person, der har det rette kvalifikationsniveau. For de erhverv, der forventes at være mest efterspurgt (tabel 1), ser det ud til, at det i nær fremtid formentlig ikke vil være særlig vanskeligt at finde medarbejdere med det rette kvalifikationsniveau for at kunne besætte job til højt kvalificerede arbejdstagere. I modsætning hertil kan salgs- og servicesektoren og elementær beskæftigelse stå over for store problemer. Dette afhænger af hastigheden af den økonomiske genopretning og andre faktorer, f.eks. kvaliteten af arbejdsforholdene (som kan være dårlige og gøre disse job uattraktive) og en betydelig efterspørgsel som følge af genbesættelse.

Ifølge prognosen har afmatningen begrænset den økonomiske vækst og efterspørgslen efter kvalifikationer. Som følge heraf vil udbuddet af højere kvalifikationer i begyndelsen stige hurtigere end efterspørgslen efter dem. En svag arbejdskraft efterspørgsel øger for øjeblikket konkurrencen om de ledige job. Folk kan derfor være mere villige til at påtage sig job, som de er overkvalificeret til, og undertiden deltidsarbejde eller andre mindre gunstige vilkår, herunder lavere lønninger. Under disse omstændigheder fortrænger højt kvalificerede undertiden lavere kvalificerede fra job.

Hvis der er tale om et midlertidigt fænomen, er overuddannelse ikke nødvendigvis et problem. Bedre kvalificerede personer har større chance for at beholde et job, og når de er kommet i beskæftigelse, kan de være mere innovative og ændre arten af det job, de udfører. Højtuddannede kan også finde det lettere at overføre kvalifikationer, der er erhvervet inden for én sektor, til et job i en anden sektor. Cedefop-undersøgelser viser imidlertid, at overuddannelse har en tendens til at vare ved. Det kan nedsætte produktiviteten, da folk bliver utilfredse og frustrerede i deres job, og deres kvalifikationer bliver forældede ved ikke at blive brugt eller udviklet.

Misforholdet mellem udbudte og efterspurgt kvalifikationer er mere end en uoverensstemmelse mellem arbejdsmarkedets behov og særlige kvalifikationsniveauer på grundlag af uddannelse. Der er ofte tale om mangel på de "rette" kvalifikationer og misforholdet mellem de studier, folk vælger, og de områder, arbejdsmarkedet har brug for.

Arbejdsgivere peger på mangler, der skyldes, at der er for få unge, der studerer videnskab, teknologi, ingeniørvidenskab eller matematik, og rapporterer om mangel på kvalificeret arbejdskraft inden for specifikke erhverv. Omkring 40 % af de unge forlader på nuværende tidspunkt uddannelsessystemet med en universitetsuddannelse eller en tilsvarende uddannelse, men det er vanskeligt at planlægge, hvilke specialiseringer og yderligere kvalifikationer de får behov for. Søgningen efter de "rette" kvalifikationer afspejles derfor i et vist omfang i det stigende antal studerende, der vælger erhvervsmæssige kvalifikationer på gymnasialt, postgymnasialt og videregående niveau.

Men arbejdsmarkedet er ikke statisk, og de "rette" kvalifikationer ændrer sig over tid og på forskellige steder. Prognoser over kvalifikationer på makroplan har grænser, og det er vigtigt at foretage mere detaljerede analyser af kvalifikationer på sektorplan, nationalt eller regionalt plan for at forbedre balancen mellem efterspørgsel og udbud. Partnerskaber mellem forskellige aktører, herunder uddannelsesudbydere, arbejdsmarkedsparter og arbejdsformidlinger, er nødvendige for at forbedre arbejdsmarkedets data og -koordineringen. Dette kan være omkostningskrævende, men det samme gælder misforholdet mellem udbudte og efterspurgt kvalifikationer. Bedre erhvervsvejlednings- og rådgivningstjenester kan hjælpe folk med på et velinformeret grundlag at vælge karriere og den uddannelse, de behøver. De kan også hjælpe virksomhederne med at planlægge og udvikle de kvalifikationer, de har behov for.

En højt kvalificeret og veluddannet arbejdsstyrke er en af de vigtigste, hvis ikke den vigtigste faktor for den europæiske konkurrenceevne. At EU er på rette spor mod at nå sine mål om at forbedre arbejdsstyrkens kvalifikationsniveauer er gode nyheder og vigtig for den økonomiske genopretning. I betragtning af den nuværende økonomiske situation er der imidlertid behov for en større indsats for at begrænse misforholdet og sikre, at Europa får det bedste ud af den mest kvalificerede og dygtigste arbejdsstyrke i sin historie.

Briefingnote – 9068 DA
kat. nr.: TI-BB-12-003-DA-N
SBN 978-92-896-0968-5, doi: 10.2801/18503
© Det Europæiske Center for Udvikling af Erhvervsuddannelse, 2012
Alle rettigheder forbeholdt.

Briefingnoter offentliggøres på engelsk, fransk, græsk, italiensk, portugisisk, spansk, tysk og på EU-formandskabets sprog. Ønsker du at få dem tilsendt regelmæssigt, kan du sende en e-mail til os på:
briefingnotes@cedefop.europa.eu

Der findes andre briefingnoter og publikationer fra Cedefop på:
<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx>

P.O Box 22427, 55102 Thessaloniki, GRÆKENLAND
Europe 123, Thessaloniki, GRÆKENLAND
Tlf.: +30 2310490111, Fax +30 2310490020
E-mail: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu